

41 jaar houtteelt van Het Nationale Park De Hoge Veluwe

Van hout voor de Domkerk tot scheepsmasten

Richard van de Vegte werkt sinds zijn tienerjaren als medewerker bij Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Het hout dat in het park wordt gezaagd is door de jaren heen voor verschillende doeleinden gebruikt. Meubelmakers, scheepsbouwers, aannemers en kunstenaars kochten en kopen het hout uit het park voor hun producten. In 1990 is het Veluwse hout zelfs gebruikt voor de restauratie van de Domkerk in Utrecht.

Van de Koningsschool

“Ik kom van de lagere bosbouwschool in Apeldoorn: de ‘Koningsschool’. De school is indertijd gesticht door Koning Willem III, als opleidingsschool voor kinderen van zijn personeel. Die werden opgeleid tot tuinman, wachter of bosarbeider voor in de paleisparken. Meteen na mijn opleiding ben ik voor Het Nationale Park De Hoge Veluwe gaan werken als leerling bosarbeider in de boswachterij Kemperberg. Het Park was toentertijd om praktische redenen opgedeeld in drie boswachterijen. Je had de boswachterij Kemperberg, boswachterij Hoenderloo en boswachterij Otterlo. ‘s Zomers waren we in de boswekerijen en de tuinen. Het verzorgen en verplegen van de jonge opstand was ook zomerwerk. In de winter deden we houtoogst; we zaagden het hout dat niet (direct) verkocht werd aan de houthandelaar.

De jaren na de stormen

Ik ben direct na die zware stormen van '72 en '73 begonnen. Dus ik heb de eerste drie, vier jaar 's winters heel veel stormhout geruimd. Veel grove den werd verkocht voor papier. Het andere hout, zoals Douglas en Lariks, ging rechtstreeks naar de industrie toe. Dat hout ging naar de houtzagerijen in de omgeving en werd gebruikt voor zaaghout, plankjes en dat soort dingen. Na de stormen heeft het een paar jaar geduurd voordat er weer geoogst werd. Er werd elk jaar wel wat verkocht, maar dat varieerde eigenlijk een beetje van 1500 tot 3000 kubieke meter per jaar, meer niet. Het merendeel werd geoogst als papierhout of vezelhout. Er ging heel veel naar de Lona en Parenco.

Met chemie bewerkt

Perkoenhout werd gebruikt voor piketjes, perkoentjes, paaltjes. Dat werd toen al vaak met ‘chemie’ bewerkt. Het werd onder druk geïmpregneerd, in hele grote installaties gewolmaniseerd en gecreosoteerd. Het maakte dus eigenlijk niet zoveel uit wat voor hout dat was. Het moest aan een bepaalde dikte voldoen. Een bepaalde lengte moest het hebben. Ik heb altijd geleerd van de houthandelaar: ‘al het hout dat je met de hand kunt opbeuren, daar verdienen je niks aan’. Licht hout schoot niet op, maar er was wel een hele handel in. Dat ging naar Austerlitz, geloof ik, daar zat een heel groot bedrijf dat echt nog perkoenen maakte. Het papierhout en de wat zwaardere perkoenen, dat leverde al wat meer op. Dan ging je naar het zaaghout toe: planken, balkjes, dat soort dingen.

Nu stikt het van de pallets

Echt kwaliteitshout had je toen nog niet zoveel. Als er zo'n driehonderd kuub Douglas of Lariks aangeleverd werd, dan was dat al een mooi partijtje. Daar waren de houthandelaren wel gek mee. Ze gebruikten het voor planken, balken, als bouwhout voor boerenschuurtjes en dat soort dingen. Kwaliteitshout voor de bouw kwam toen allemaal uit andere landen. Nu is dat anders. Ja, nu heb je kisthout. Kisthout is ook vaak pallethout: het wordt gebruikt voor pallets. Veertig jaar terug had je zowat geen pallets. Nu stikt het van de pallets. En dat is kwalitatief best wel goed hout. Je hebt ook statiegeldpallets, want die gaan, als het goed is, jaren mee.

Hout voor de Dom

De houthandel die kocht het hout van het Park. Dat was voor het merendeel het industriehout, zeg maar. Maar d'r kwam ook wel 'ns de vraag van: 'goh, hebben jullie dit of hebben jullie dat?' Dan zochten ze echt iets heel speciaals. Zo ver ik mij herinner, was het eerste speciale project de Domkerk in Utrecht. Dat zal ongeveer in 1990 geweest zijn. Han Hengeveld had toen een zagerijtje in Stroe. Hij kwam bij ons en zocht grove dennen van een bepaalde diameter en kwaliteit voor het restauratiewerk van de vloer van de Domkerk. Nou, dat hebben we uitgezocht. Dat is heel snel geld verdienen! Je bent een halve dag in het bos bezig en je beurt honderden guldens voor een partij hout. Erg leuk was dat. Ons hout (grenen) kwam als restauratiehout op die vloer terecht.

Veilingen voor waardevol hout

Ik ben ook eens naar de 'Holzversteigerung' in Duitsland geweest. Dat waren veilingen voor waardevol hout. Jongens van Staatsbosbeheer, van het Lies- en Mastbos uit Breda, brachten ontzaglijk zware eiken van driehonderd jaar oud naar Duitsland. Daar kregen ze echt duizenden guldens voor. Ik ben daar toen eens wezen kijken. Mijn ogen vielen open. Ik dacht: dat kunnen wij ook! Ik heb het daar 'ns over gehad, maar je kunt maar één of twee bomen inbrengen. Nou, daar kwam toen niet zoveel van. Later begon dat weer een beetje te broeden. Toen begonnen de Bosgroepen met een rondhoutveiling. Daar hebben wij hout aan geleverd. Die rondhoutveiling was bedoeld voor het waardevolle, kwalitatieve hout. Hout met een bepaalde kleur of vorm. Daar kwamen veel meubelmakers, trappenbouwers, scheepsbouwers of kleine aannemers op af die iets speciaals zochten. Later zijn er ook kunstenaars bij gekomen, die nog raarder hout kochten.

De slaap

Een paar jaar terug hebben we eens een hele dikke Beuk gehad. Die was dood gegaan want er zat een schimmelziekte in. Die ziekte noemen we 'de slaap'. Het veroorzaakt allerlei kleuren en vervormingen in het hout. Die Beuk heb ik precies op tijd afgezaagd, hij was nog helemaal hard. Het was precies één kuub hout. Dat heeft meer dan driehonderd euro opgeleverd! Enkel zo'n stukje, omdat het zo enorm getekend was, door die schimmel. Ja, dan koopt denkt ik een kunstenaar dat. Iemand van een atelier of wat dan ook die zegt: 'Dat wil ik hebben, daar ga ik houten schalen of eieren uit halen.' Ja, je hebt allerlei hobbyisten natuurlijk: houtdraaiers, houtsnijders en zo. Dat is wel leuk. Je hebt iets heel bijzonders, en dat lever jij dan af!

Bataviawerf

We hebben wel eens een mooie partij hout verkocht aan de Bataviawerf in Lelystad. Zij bouwden toen de Batavia - een Oost-Indiëvaarder - en zochten hout. We hebben de mooiste Lariks uitgezocht en dat hout is toen daarheen gegaan. Ze hebben een deel gebruikt voor de schuur die later is afgebrand. Ze hebben ook hele delen gebruikt voor ra-stukken en timmerstukken in de boot zelf. We konden geen bomen leveren die dik genoeg waren voor de masten. Half Europa is toen afgestroopt voor hout. Maar dat gebeurde vier-, vijfhonderd jaar terug ook, hè? Men stroopte heel Europa af voor hout om schepen te bouwen. Maar goed, een paar jaar later zijn we met het Park op excursie naar de Bataviawerf geweest. Toen hebben we onze bomen daar in de kap van die schuur gezien. Dat was wel heel leuk.

Hout voor eigen gebruik

Als we het hout zelf gebruikten, dan werd het verzaagd in stamstukken van vier, vijf meter. Net wat je nodig had. Vroeger werd dat met een vrachtwagen naar een zagerij gebracht. Dan kwam het als planken weer terug naar het Park. Daar stapelden we het op in de drooghokken. Die planken werden later door onszelf gebruikt. Hoe langer je het droogt, hoe lager de vochtigheidsgraad in het hout. Hoe minder vochtig, hoe beter het is. Buiten in de drooghokken krijg je de vochtigheidsgraad nooit lager dan 14 à 15 procent. Wij gebruiken het als buitenhout, constructiehout, dat soort dingen. Het voldoet aan die norm. Dat is goed.

De mobiele zagerij

Tegenwoordig komt er een mobiele zaag naar het Park, achter een vrachtwagen aan. Dan wordt er een hele stelling opgebouwd. Wij zorgen ervoor dat het hout klaar ligt. Daar gaat een heel proces aan vooraf. Zelf afzagen, transport regelen en al die dingen. Sortimenten eruit halen, de lengtes, de diktes. Nou, en dan zijn wij een paar weken lekker aan het zagen. Die zagerij hier, met een hele grote werkplaats erbij. Ja, dat is altijd wel een feest. Wij zagen niet zelf. Wij leveren de stammen aan, zodat de zager door kan. Het aftillen doen wij ook. De zager heeft zo'n shoveltje, een dieplader, daar mogen wij mee werken. Dat vindt hij ook prettig, dan kan hij doorzagen. Wij leggen de stammen erop. Dan pakken we die pakketten op en brengen die gelijk weg. Dan ligt het gelijk op de goede plek. We zoeken zelf het kwaliteitshout uit. Dat is het leukste wat er is natuurlijk.

Picknickbanken, nieuwbouw en wildobservatiehutten

Het gekke is: zo heb je alles vol staan met hout en een jaar later kan je wel weer honderd kuub kwijt. We maken bijvoorbeeld picknickbanken. Die verkopen we en zetten we zelf in het terrein neer. We bouwen wildobservatiehutten en schuurtjes bij woningen en zo. Binnenkort gaan we een boerderij renoveren. Het hele dak wordt van hout. Dat hout ligt nu al klaar; de dakspanten, de sporen en alles. Ook het sanitair gebouw op de camping is voor een deel met ons hout gebouwd. We hebben nu hout klaarliggen voor het landhuis. Op het moment ligt er Douglas en Lariks klaar. Douglas is kwalitatief het sterkste hout dat we uit onze bossen kunnen leveren."

Dit verhaal is onderdeel van het oral history project Gemaakt in Gelderland. Oral history is een interviewmethode die de herinneringen van mensen vastlegt. Het verhaal van Richard van de Vegte is

opgetekend door Aafke Kylstra, lid van de oral history groep Gemaakt in Gelderland en senior beleidsmedewerker bij Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe.